Испитни каталог за државну матуру
у школској години 2011/2012.

ЛАТИНСКИ ЈЕЗИК

ВИШИ НИВО

LAT visa 2012 srp.indd 1 13.4.2012 13:32:58

Стручна радна група за израду испитних материјала из Латинског језика:

mr. sc. Ariana Stepinac Kapetanović, voditeljica, Klasična gimnazija, Zagreb

Senia Belamarić Divjak, prof., Privatna klasična gimnazija, Zagreb

Katarina Filković, prof., VII. gimnazija, Zagreb

Ondina Mirt Puškarić, prof., Klasična gimnazija, Zagreb

doc. dr. sc. Marko Petrak, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu.

LAT visa 2012 srp.indd 2 13.4.2012 13:32:58

Садржај

Увод 5
1. Подручја испитивања 5
2. Образовни исходи 6
3. Структура испита 7
3.1. Уводни део – невезани задаци 7
3.2. Проза – задаци везани уз прозни текст 8
3.3. Поезија – задаци везани уз текст у стиховима 9
4. Технички опис испита 10
4.1. Трајање испита 10
4.2. Изглед испита и начин решавања 10
4.3. Прибор 10
5. Опис бодовања 10
5.1. Вредновање прве испитне целине 10
5.2. Вредновање друге испитне целине 10
5.3. Вредновање треће испитне целине 10
6. Примери задатака с детаљним објашњењем 11
6.1. Пример задатка вишеструког избора 11
6.2. Пример задатка допуњавања 11
6.3. Пример задатка кратког одговора 11
7. Припрема за испит 12
8. Додаци 13
8.1. Предметне целине које се испитују 13
8.2. Прописани минимални вокабулар за школску годину 2011/2012. 14
8.2.1. Попис осталих речи чије значење треба знати 27
8.3. Попис аутора и текстова који могу бити испитивани у делу разумевања текста 29
8.3.1. Попис аутора чији се текстови могу користити у делу испита с непознатим текстом 29
8.3.2. Попис одломака дела аутора који долазе у обзир у делу испита с познатим текстом: 29
8.4. Попис одабраних изрека и пословица 30
8.5. Попис одабраних изрека 33
8.6. Попис одабраних стилских фигура 34

Увод

Латински језик је на државној матури изборни предмет, а ученици класичних гимназија могу, према личном избору, као обавезни испит државне матуре уместо испита из страног језика полагати испит из Латинског или Грчког језика. Испитни каталог за државну матуру из Латинског језика темељни је документ испита којим се јасно описује шта ће се и како испитивати на државној матури из овог предмета у школској години 2011/2012.

Испитни каталог садржи све потребне информације и детаљна објашњења о облику и садржају испита. Њим се јасно одређује шта се од приступника очекује на испиту. Испитни каталог усклађен је са одобреним четворогодишњим Наставним планом и програмом из Латинског[1] језика у класичним гимназијама. Виши ниво испита из Латинског језика у класичним гимназијама на државној матури у школској години 2011/2012. исти је за ученике који су уписали класичну гимназију као почетници и за ученике који су је уписали као настављачи. Приступници, ако желе, могу полагати основни ниво испита који се темељи на двогодишњем Наставном плану и програму из Латинског језика за опште језичке и природно-математичке гимназије[2].

Испитни каталог садржи ова поглавља:

1. Подручја испитивања
2. Образовни исходи
3. Структура испита
4. Технички опис испита
5. Опис бодовања
6. Примери задатака с детаљним објашњењем
7. Припрема за испит.

[1] Гласник Министарства културе и просвјете, број 1, Школске новине, Загреб, 1994.
[2] ibid.

У првом и другом поглављу читалац може наћи одговор на питање **шта се испитује**.
У првом су поглављу наведена подручја испитивања, односно кључне вештине из овог предмета које се испитују овим испитом. У другом је поглављу, кроз конкретне описе онога што приступник треба да зна, разуме и може да учини, објашњен начин на који ће се наведена знања и вештине проверавати.
Треће, четврто и пето поглавље одговарају на питање како се испитује и у њима су објашњени структура и облик испита, врсте задатака те начин провођења и вредновања појединих задатака и испитних целина.
Шесто поглавље садржи примере свих типова задатака.
Следи поглавље које одговара на питање **како се припремити** за испит. У том су поглављу савети који приступницима помажу у припреми испита. Додаци су приложени са истом сврхом.

1. Подручја испитивања

Испитом из Латинског језика на вишем нивоу проверавају се ова кључна знања и вештине:

- разумевање изворног текста писаног латинским језиком
- овладаност граматичким структурама Латинског језика
- познавање основног вокабулара
- познавање римске књижевности те културно--историјских и општих цивилизацијских околности у којима су поједини текстови настали
- познавање цивилизацијске позадине у којој се латински језик користи (римске културе и цивилизације те њених тековина).

2. Образовни исходи

У овом су поглављу за свако подручје испитивања одређени образовни исходи, односно конкретни описи онога што приступник мора да зна, разуме и може да учини како би постигао успех на испиту.

Разумевање изворног текста писаног латинским језиком подразумева да приступник зна, односно може:

- препознати, идентификовати, разликовати и моћи повезати граматичке структуре у тексту
- разликовати односе унутар реченице
- препознати поруку и разумети садржај текста
- превести текст помоћу коментара.

Овладаност граматичким облицима и структурама подразумева да приступник зна, односно може:

- препознати и разликовати класични и традиционални изговор
- применити и употребити правила наглашавања речи
- препознати, употребити и применити основе морфологије те моћи превести и навести тражене облике:
  - именице (правилне и чешће изнимке)
  - придеве (правилну и неправилну компарацију)
  - заменице (личне, повратне, присвојне, повратно-присвојну, показне, односне, упитне и неодређене)
  - заменичке придеве
  - бројеве (главне и редне)
  - глаголе (облике презентске, перфектне и партиципске основе, verba deponentia i semideponentia, verba anomala – **esse**, **possum**, **prosum**, **fero**, **eo**, **volo**, **nolo**, **malo**)
  - прилоге (компарацију)
- препознати, одредити структуру реченице
  - функције речи и њихове односе
  - разлику у структури активне и пасивне реченице
- препознати синтаксу падежа
  - превести акузатив циља, датив вршиоца радње, генитив присвојни и делни, аблатив одвајања, места, времена и упоређивања
- владати синтаксом глагола
  - препознати, навести и превести конструкције
  - AcI, NcI, перифрастичну коњугацију активну и пасивну те аблатив апсолутни
  - препознати, навести и превести глаголска имена – герундив, герунд
  - превести коњунктив у независним реченицама
- владати синтаксом зависне реченице
  - препознати упитне, намерне, временске, узрочне, последичне, погодбене, допусне и односне реченице.

Познавање личног вокабулара подразумева да приступник зна, односно може:

- превести (навести значење) речи из прописаног вокабулара
- превести (навести значење) речи које произлазе из прописаног вокабулара
- препознати, разликовати те навести синониме и антониме речи
- препознати етимологију речи
- уочити латински корен у савременој речи.

Познавање римске књижевности подразумева да приступник зна, односно може:

- препознати, навести и описати обележја римске књижевности
  - поделу и карактеристике раздобља
  - карактеристичне књижевне врсте
  - ауторе по раздобљима
- навести и описати најважније представнике
  - биографија и опус
- препознати и описати језик и структуру књижевног дела
  - унутрашњу структуру дела
  - стил и језик
  - стилске фигуре
- познавати и знати применити правила прозодије и метрике
  - навести основне стопе
  - скандирати и написати метричку схему дактилског хексаметра и елегијског дистиха.

Познавање римске културе и цивилизације подразумева да приступник зна, односно може:

- навести и описати цивилизацијске околности повезане са садржајем књижевног текста и околности у којима је текст настао те препознати и навести познате сентенције аутора
- навести и описати најважније ликове из римске митологије те легенде из римске историје
- препознати, навести и описати обележја римског свакодневног живота (породица, одећа, образовање, обичаји, занимања, становање, календар, имена и њихове скраћенице, нпр. Cn. за Gnaeus)
- препознати, навести и описати римско наслеђе (трагове антике након пада Царства, одабране изреке и пословице те остале скраћенице, нпр. P.S. за post scriptum)
- препознати и навести обележја римске политичке и културне историје (нпр., обележја архитектуре и уметности).

3. Структура испита

Испит из Латинског језика на вишем нивоу састоји се од три целине.

У тексту који следи детаљно је описана структура сваке испитне целине.

3.1. Уводни део – невезани задаци

Први део испита чини 20 задатака који међусобно нису повезани. Од тога је 10 граматичких задатака и 10 теоријских задатака који могу бити из вокабулара и римске културе и цивилизације.

Сви граматички задаци произлазе из неке реченице на латинском језику. Задаци могу бити задани на латинском или хрватском (српском) језику с понуђеним одговорима на истом језику на којем су задани и задаци. Задаци који су задани на хрватском (српском) језику подразумевају употребу и разумевање уобичајене латинске терминологије (нпр., **singular**) и изрека (нпр., **konj. plpf. akt.**; **Acl**).

Структура прве испитне целине приказана је у таблици 1.

Таблица 1. Структура прве испитне целине

ПОДРУЧЈЕ ИСПИТИВАЊА	БРОЈ ЗАДАТАКА	ВРСТА ЗАДАТАКА	БОДОВИ ПО ЗАДАТКУ	УКУПНИ БРОЈ БОДОВА
граматика	10	5 задатака вишеструког избора, 5 задатака допуњавања или кратког одговора	2	20
вокабулар, цивилизација или књижевност	10	5 задатака вишеструког избора, 5 задатака допуњавања или кратког одговора	1	10

3.2. Проза – задаци везани уз прозни текст

Други део испита чини изворни прозни текст[3] дужине од 10 до 15 редова зависно о процењеној тежини. Уз тај је текст везано 20 задатака. Од тога је 10 задатака из разумевања текста, 4 задатка из граматике, 4 задатка из књижевности и 2 задатка из познавања књижевног контекста.
Структура друге испитне целине приказана је у таблици 2.

Таблица 2. Структура друге испитне целине

ПОДРУЧЈЕ ИСПИТИВАЊА	БРОЈ ЗАДАТАКА	ВРСТА ЗАДАТАКА	БОДОВИ ПО ЗАДАТКУ	УКУПНИ БРОЈ БОДОВА
разумевање текста	10	4 задатка допуњавања или кратког одговора, 6 задатака вишеструког избора	3	30
граматика	4	4 задатка допуњавања или кратког одговора	2	8
књижевност	4	4 задатка вишеструког избора	1	4
контекст	2	2 задатка допуњавања или кратког одговора	1	2

[3] в. поглавље 8.3.

3.3. Поезија – задаци везани уз текст у стиховима

Трећи део испита чини изворни текст у стиховима[4] дужине од 15 до 20 стихова зависно о процењеној тежини и структури текста. И уз тај текст везано је 20 задатака. Од тога је 10 задатака из разумевања текста, 4 задатка из граматике, 4 задатка из књижевности и 2 задатка из познавања књижевног контекста.

Разумевање текста испитује се на два текста од којих је један прозни, а други у стиху. Притом је увек један од та два текста приступницима непознат, а други познат. Непознатим се сматра онај текст којега приступници нису читали у склопу обавезног плана и програма, али се ради о познатим ауторима (в. 8.3.1.). Познатим се сматра онај текст из одабраних одломака неког дела које су приступници читали у склопу наставе (в. 8.3.2.).

Структура треће испитне целине приказана је у таблици 3.

Таблица 3. Структура треће испитне целине

ПОДРУЧЈЕ ИСПИТИВАЊА	БРОЈ ЗАДАТАКА	ВРСТА ЗАДАТАКА	БОДОВИ ПО ЗАДАТКУ	УКУПНИ БРОЈ БОДОВА
разумевање текста	10	4 задатка допуњавања или кратког одговора, 6 задатака вишеструког избора	3	30
граматика	4	4 задатка допуњавања или кратког одговора	2	8
књижевност	4	4 задатка вишеструког избора	1	4
контекст	2	2 задатка допуњавања или кратког одговора	1	2

[4] в. поглавље 8.3.

4. Технички опис испита

4.1. Трајање испита

Испит из Латинског језика на вишем нивоу је писани и траје укупно **120 минута** без прекида.

Приступник сам распоређује задано време и није временски ограничен током решавања појединих делова испита. За време трајања испита приступник не смије напуштати просторију.

4.2. Изглед испита и начин решавања

Приступници добивају сигурносну коверту у којој је **испитна књижица** и **лист за одговоре**. Од приступника се очекује да пажљиво прочитају упутства које ће следити током решавања испита. Додатно, уз сваку врсту задатака приложено је упутство за решавање. Читање ових упутстава је битно јер је у њима означен и начин обележавања тачних одговора.

Задатке вишеструког избора приступници решавају обележавањем слова тачног одговора. Слова тачних одговора обележавају се знаком X. Ако приступник обележи више од наведеног броја, задатак ће се бодовати с 0 (нула) бодова без обзира на то што је међу њима обележен и тачан одговор.

Задатке допуњавања и задатке кратког одговора приступници решавају уписивањем тачног одговора на предвиђено место које је означено у упутству. Простор са означеним бројем бодова попуњава оцењивач.

4.3. Прибор

Током писања испита из Латинског језика допуштено је користити хемијску оловку плаве или црне боје.

Приступници не смију користити речнике, граматичке сажетке ни остала помагала. Није допуштена употреба техничких помагала. Током трајања испита није допуштено напуштање просторије у којој се испит проводи.

5. Опис бодовања

Успешним решавањем испита приступник може остварити укупно **118** бодова.

5.1. Вредновање прве испитне целине

Бодови: Тачан одговор на граматички задатак доноси два бода, а на задатке из вокабулара, цивилизације и књижевности један бод.

Укупни број бодова: 30

5.2. Вредновање друге испитне целине

Бодови: Тачни одговори на задатке из разумевања текста доносе три бода, из граматике два, а из вокабулара, цивилизације и књижевности један бод.

Укупни број бодова: 44

5.3. Вредновање треће испитне целине

Бодови: Тачни одговори на задатке из разумевања текста доносе три бода, из граматике два, а из вокабулара, цивилизације и књижевности један бод.

Укупни број бодова: 44

6. Примери задатака с детаљним објашњењем

У овом су поглављу примери задатака. Уз сваки пример задатка понуђен је опис те врсте задатка, тачан одговор, образовни исход који се тим конкретним задатком испитује те начин бодовања.

6.1. Пример задатка вишеструког избора

Задатак вишеструког избора састоји се од **упутства** (у којем је описан начин решавања задатка и које је заједничко за све задатке тога типа у низу), **основе** (питања) те **четири понуђена одговора** од којих је један тачан.

У следећем задатку између четири понуђена требате одабрати један одговор.
Одговор обележите знаком X и обавезно га препишите на лист за одговоре.

Pacem _____ Antonius? Arma deponat.

А. vult

Б. vis

Ц. velle

Д. volentem

ТАЧАН ОДГОВОР: А

ОБРАЗОВНИ ИСХОД: препознати, употребити и применити основе морфологије те моћи превести и навести тражене облике – глаголи (verba anomala)

БОДОВАЊЕ:

2 бода – тачан одговор

0 бодова – нетачан одговор, изостанак одговора или ако обележите више одговора

6.2. Пример задатка допуњавања

У задатку допуњавања приступник треба да доврши задану реченицу уписивањем појма који недостаје на предвиђено место. У придруженом упутству означен је начин решавања задатка.

У следећем задатку допуните реченицу уписивањем појма који недостаје. Одговор упишите на предвиђено место у испитној књижици.
Не попуњавајте простор за бодовање.

Tibi fuit hoc semper _____. (најлакше)

ТАЧАН ОДГОВОР: facillimum

ОБРАЗОВНИ ИСХОД: препознати, употребити и применити основе морфологије те моћи превести и навести тражене облике – придева (компарација)

БОДОВАЊЕ:

2 бода – тачан одговор

0 бодова – нетачан одговор или изостанак одговора

6.3. Пример задатка кратког одговора

У задатку кратког одговора приступник треба одговорити речју или једноставном реченицом. Одговор треба уписати на предвиђено место. У придруженом упутству означен је начин решавања задатка.

У следећем задатку треба да одговорите кратким одговором (од једне до неколико речи). Одговор упишите на предвиђено место у испитној књижици.
Не попуњавајте простор за бодовање.

Наведите право име Катулове Лезбије. _____

ТАЧАН ОДГОВОР: Клодија

ОБРАЗОВНИ ИСХОД: навести и описати најважније представнике – биографија и опус

БОДОВАЊЕ:

1 бод – тачан одговор

0 бодова – нетачан одговор или изостанак одговора

7. Припрема за испит

Наставник треба да припреми приступника да у што краћем времену и уз што мању употребу речника разуме и преведе задани текст, да препознаје граматичке облике и структуру реченице, да влада прописаним вокабуларом и да разуме цивилизацијски контекст. Од наставника се очекује да током четворогодишњег школовања упозна приступника са ауторима прописаним Наставним планом и програмом из Латинског језика, основним обележјима дела и пишчева стила те пописаним стилским фигурама.

Приступник треба током школовања свладати граматичке и цивилизацијске садржаје те усвојити вокабулар учесталим понављањем речи. За усвајање граматичких садржаја препоручује се израда парадигми и увежбавање облика вишеструким и редовитим понављањем те решавањем различитих задатака.

За стицање вештина разумевања, анализе и превођења непознатих текстова препоручује се редовити самостални рад на тексту. То подразумева проналажење непознатих речи у речнику, вођење властитог речника, одређивање функције свакој

појединој речи у реченици те на крају превођење текста на хрватски (српски) језик. За усвајање и разумевање цивилизацијских садржаја препоручује се читање лектире (одломци класичних текстова у преводу), проучавање приручника из митологије и историје, гледање документарних и играних филмова који се баве античком тематиком, посећивање збирки и музеја који чувају античку баштину те посете античким локалитетима у најближој околини. Ако приступник користи интернет, саветује се провера ваљаности података.

Приступници се могу припремати за државну матуру из Латинског језика употребом уџбеника и приручника одобрених од **Министарства знаности, образовања и шпорта**, а то су:

- ORBIS ROMANUS 1, Udžbenik za početno učenje latinskog jezika u osnovnoj školi i gimnaziji, Damir Salopek, Zlatko Šešelj, Dubravko Škiljan
- ELEMENTA LATINA, udžbenik, Osnove latinskog jezika za 1. i 2. razred gimnazije, Oton Gorski, Veljko Gortan, Pavao Pauš
- LINGUAE LATINAE ELEMENTA, Udžbenik latinskog jezika za gimnazije, 1. i 2. godina učenja, Jadranka Bagarić
- LINGUAE LATINAE ELEMENTA, Radna bilježnica uz udžbenik latinskog jezika, 1. i 2. godina učenja, Jadranka Bagarić
- HEREDITAS LINGUAE LATINAE, čitanka, Udžbenik latinskog jezika za 1. i 2. razred gimnazije, 1. i 2. godina učenja, Zvonimir Milanović
- HEREDITAS LINGUAE LATINAE, Radna bilježnica latinskog jezika za 1. i 2. razred gimnazije, 1. i 2. godina učenja, Zvonimir Milanović
- LINGUAM LATINAM DISCO I, Udžbenik latinskog jezika za 1. razred klasične gimnazije, 1. godina učenja, Pavao Knezović.

- LITTERAE LATINAE I., Udžbenik latinskog jezika za 1. razred klasične gimnazije, 5. godina učenja, Anđelka Dukat, Zdeslav Dukat
- ORBIS ROMANUS 2, Udžbenik latinskog jezika za 2. razred klasične gimnazije (nastavak učenja), Damir Salopek, Zlatko Šešelj, Dubravko Škiljan
- LITTERAE LATINAE II., Udžbenik latinskog jezika za 2. razred klasične gimnazije, 6. godina učenja, Anđelka Dukat, Zdeslav Dukat
- VESTIBULUM LINGUAE LATINAE, Udžbenik latinskog jezika za 2. razred klasične gimnazije, 2. godina učenja, Pavao Knezović

Приступници се за државну матуру такође могу припремати на свим доступним текстовима оних аутора чија дела могу бити питана на испиту.

Изворни латински текстови доступни су на: www.thelatinlibrary.com ili www.fh-augsburg.de/~harsch/augustana.html.

8. Додаци

8.1. Предметне целине које се испитују

Уз сваку је предметну целину у загради дефинисано шта ће се испитивати на државној матури.

ГРАМАТИЧКИ САДРЖАЈИ

а) фонологија

- изговор (класични и традиционални)
- акценат (квантитета слогова, растављање речи)

б) морфологија

nomina

- именице (правилне и само чешће изнимке)
- придеви (само правилна и неправилна компарација)
- заменице (личне, повратна, присвојне, повратно--присвојна, показне, односне, упитне, неодређене)
- заменички придеви
- бројеви (главни и редни)

verba

- облици презентске основе
- облици перфектне основе
- облици партиципске основе
- verba deponentia i semideponentia
- verba anomala (**esse**; **possum**; **prosum**; **fero**; **eo**; **volo**, **nolo**, **malo**)

adverbia

- прилози (компарација)

ц) синтакса

структура реченице

- функције и њихови односи; активна и пасивна реченица

синтакса падежа

- испитује се само у преводу и то: акузатив циља, датив вршиоца радње, генитив присвојни и делни, аблатив одвајања, места, времена и упоређивања

синтакса глагола

- конструкције (AcI, NcI, перифрастична коњугација активна, перифрастична коњугација пасивна, аблатив апсолутни)
- глаголска имена (gerundiv, gerund)
- употреба начина у независним реченицама (само у преводу)

синтакса реченице

- независна и зависне (упитне, намерне, временске, узрочне, последичне, погодбене, допусне, односне)

КЊИЖЕВНОСТ

- прозодија и метрика (хексаметар, пентаметар)
- биографије и опус аутора
- језик и структура књижевног дела (унутрашња структура дела, стил и језик, цивилизацијске околности везане уз текст и сентенције аутора)
- историја књижевности (подела, карактеристике раздобља, књижевне врсте, компаративна књижевност)
- теорија књижевности (стилске фигуре)

ВОКАБУЛАР

- познавање речничког облика речи
- познавање значења речи (синоними и антоними)
- познавање етимологије

КУЛТУРА И ЦИВИЛИЗАЦИЈА

- римска митологија и легенде из римске историје
- римска историја (политичка, културна)
- римски свакодневни живот (породица, одећа, образовање, обичаји, занимања, становање, календар, имена и њихове скраћенице)
- римско наслеђе (трагови антике након пада Царства, изреке, пословице, остале скраћенице)

8.2. Прописани минимални вокабулар за школску годину 2011/2012.

A

abdico, 1. одрећи се чега
abundantia, -ae, f. обиље
accessus, us, m. приступ
accipio, 3., -cepi, -ceptum примити
accuso, 1. оптужити
acer, acris, acre оштар, љут, дивљи
acies, -ei, f. бојни ред, битка
actio, -onis, f. рад; расправљање
acutus, 3 оштар
adipiscor, 3. adeptus sum добити, стећи
aditus, -us, m. прилажење, приступ
adiutor, -oris, m. помагач
admiratio, -onis, f. дивљење, чуђење
adoptio,-onis, f. посвојење
adulescens, -ntis, m. младић
adulor,1. улизивати се, ласкати
adventus, -us, m. долазак
adversarius, -ii, m. противник, супарник
aedes, -is, f. кућа, храм
aedificium, -ii, n. грађевина
aedifico, 1. градити
aegrotus, 3 болестан
aequor, -oris, n. пучина, море
aequus, 3 једнак
aër, aëris, n. ваздух
aes, aeris, n. мед, бакар
aestas, -atis, f. лето
aestus, -us, m. лето, жега
aetas, -atis, f. доб, век, време
aeternus, 3 вечан
aevum, -i, n. вечност, век
ager, -gri, m. поље

aggredior, 3., gressus sum приступити, поћи некоме; насрнути на кога
ago, 3., egi, actum радити
agrestis, -e пољски, дивљи
agricola, -ae, m. земљорадник
ala, -ae, f. крило
alibi другде
alienus, 3 туђ
alo, 3., alui, altum хранити, одгајати
altus, 3 висок, дубок
ambitio, -onis, f. частохлепље
ambulo, 1. шетати
amica, -ae, f. пријатељица
amicitia, -ae, f. пријатељство
amicus, -i, m. пријатељ
amo, 1. волети
amor, -oris, m. љубав
anima, -ae, f. душа
animadverto, 3., -ti, -sum опажати, приметити
animal, -alis, n. животиња
animus, -i, m. дух
annalis, -e годишњи
annus, -i, m. година
antiquus, 3 стар, древан
aperio, 4., -rui, -rtum отворити, учинити приступачним
aperte отворено
appello, 1. (+ak. +ak.) називати (некога нечим)
aqua, -ae, f. вода
ara, -ae, f. жртвеник
arbitrium, -ii, n. суд, одлука
arbitror, 1. мислити, сматрати
arbor, -oris, f. дрво
ardeo, 2., arsi, arsurus горети, распалити се
argenteus, 3 сребрни
arguo, 3., -ui, очитовати, тврдити
arma, -orum, n. оружје
ars, artis, f. уметност
artus, -us, m. зглоб
aspectus, -us, m. поглед, изглед, појава
astrum, -i, n. звезда
ater, -tra, -trum црн
auctor, -oris, m. творац
auctoritas, -atis, f. углед, наговарање
audacia, -ae, f. одважностт, храброст
audax, -acis одважан
audio, 4. слушати, чути
auditio, -onis, f. слушање, глас
augeo, 2., auxi, auctum увећати, обогатити
aura, -ae, f. ваздух
aureus, 3 златан
auris, -is, f. ухо
aurora, -ae, f. зора
aurum, -i, n. злато
autumnus, -i, m. јесен
auxilium, -ii, n. помоћ; у пл. помоћне чете
avaritia, -ae, f. лакомисленост, похлепа
avia, -ae, f. бака

B

barbarus, -i, m. варварин
beatus, 3 блажен
bellicosus, 3 ратоборан
bello,1. ратовати
bellum, -i, n. рат
beneficium, -ii, n. доброчинство, услуга; почаст
benignus, 3 доброћудан
brevis, -e кратак

C

cadaver, -eris, n. стрвина, леш
cado, 3., cecidi, casum пасти
caedes, -is, f. убиство, покољ

caedo, 3., cecidi, caesum сећи, убити
caelum, -i, n. небо
calamitas, -atis, f. несрећа, штета, пораз
calvus, 3 ћелав
campus, -i, m. поље
candidus, 3 бео
canis, -is, m. пас
cano, 3., cecini, cantatum певати
capillus, -i, m. коса, влас
capio, 3., cepi, captum узети, освојити
caput, -itis, n. глава
carmen, -inis, n. песма
carus, 3 драг
castra, -orum, n. табор, утврда
castus, 3 чист, невин
casu случајно
casus, -us, m. пад, падеж, случај
causa, -ae, f. узрок, разлог, предмет
cedo, 3., cessi, cessum ићи, одлазити
celeber, -bris, -bre славан
celer, -eris, -ere брз
cena, -ae, f. вечера
censeo, 2. -sui, -sum проценити, сматрати, одлучити
cerno, 3., crevi, cretum видети, опазити
certamen, -inis, n. борба, надметање
certus, 3 поуздан
ceteri, -ae, -a други, остали
cibus, -i, m. храна
cinis, -eris, m. прах, пепео
circulus, -i, m. круг, друштво
civilis, -e грађански
civis, -is, m. грађанин
civitas, -atis, f. град, држава
clamo, 1. викати
clamor, -oris, m. вика
clarus, 3 славан, јасан
classis, -is, f. бродовље, разред
claudo, 3., clausi, clausum затворити, заклонити
clipeus, -i, m. штит
clivus, -i, m. брежуљак
cogito,1. сматрати, мислити
cognosco, 3., cognovi, cognitum спознати
cogo, 3., coёgi, coactum скупити, присилити
collum, -i, n. врат
colo, 3., colui, cultum поштовати, обрађивати
coma, -ae, f. коса
comes, -itis, m. i f. пратилац
communis, -e заједнички
comprehendo (comprendo), 3.,
-prehendi, -prehensum скупити, зграбити,
разумети
concordia, -ae, f. слога
concursus, -us, m. стрка
condo, 3, -didi, -ditum основати, скривати
congredior, 3., gressus sum састати се
coniugium, -ii, n. брак
coniuratio, -onis, f. урота, завера
coniux (coniunx), -ugis, f. супруга
conor, 1. покушати
conservo, 1. сачувати, спасити
consilium, -ii, n. одлука, савет
construo, 3., -struxi, -structum саградити, направити
consuetudo, -inis, f. навика, обичај
consul, -ulis, m. конзул
consumo, 3., -sumpsi, -sumptum употребити,
потрошити, уништити; пас. погинути, нестати
contio, -onis, f. скупштина
convenio, 4., -veni, -ventum скупити се
copia, -ae, f. обиље, пл. чете
copiosus, 3 обилан
cor, cordis, n. срце
cornu, -us, n. рог
corpus, -oris, n. тело
corrumpo, 3., -rupi, -ruptum уништавати; подмитити
corruptio, -onis, f. подмићивање
cotidianus, 3 свакидашњи

cotidie свакодневно
cras сутра
credo, 3., -didi, -ditum поверити, веровати
cremo, 1. палити
creo, 1. стварати, рађати
cresco, 3., crevi, cretum расти
crimen, -inis, n. злочин, злодело
crinis, -is, m. коса
culmen, -inis, n. врх
cultus, -us, m. образовање, ношња
cupio, 3., -ivi(ii), -itum желети
cur зашто
cura, -ae, f. брига
curro, 3., cucurri, cursum трчати
currus, -us, m. кола
custos, -odis, m./f. стражар, чувар

D

damnum, -i, n. штета, губитак, пораз
dea, -ae, f. божица
debeo, 2., -ui, -itum требати, морати
decerno, 3., -crevi, -cretum одлучити
declaro, 1. разјаснити, прогласити
decretum, -i, n. одлука
decus, -oris, n. украс, накит, лепота
defendo, 3., -fendi, -fensum бранити
deinde затим
delecto, 1. развеселити
deleo, 2., -evi, -etum разорити
dens, dentis, m. зуб
depopulor, 1. похарати
desidero, 1. желети
desino, 3., -sii, -situm престати
deus, -i, m. бог
dico, 3., dixi, dictum говорити, рећи
dies, -ei, m. i f. дан, рок
digitus, -i, m. прст
dignus, 3 достојан
diligens, -entis марљив
diligentia, -ae, f. марљивост
dimico, 1. борити се
dimitto, 3., -misi, missum распустити, оставити
dirimo, 3., -emi, -emptum раставити, пореметити
discedo, 3., -cessi, -cessum одустати, отићи
disciplina, -ae, f. ред
discipulus, -i, m. ученик
disco, 3., didici, учити
discordia, -ae, f. неслога
diu дуго
diversus, 3 различит
dives, -itis богат
divido, 3., -visi, -visum делити
dividuus, 3 раздељен
divitiae, -arum, f. богатство
divus, 3 божански
do, 1., dedi, datum давати, дати
doceo, 2., docui, doctum поучавати
dolor, -oris, m. бол, жалост, невоља
dolus, -i, m. превара, замка
domesticus, 3 домаћи
dominatio, -onis, f. власт
dominus, -i, m. господар, власник
domo, 1. -ui, -itum покорити, победити
dono, 1. даривати
donum, -i, n. дар
dormio, 4. спавати
dubito, 1. сумњати, двоумити
dubium, -ii, n. сумња, сумњичавост
duco, 3., duxi, ductum водити
dulcis, -e сладак
durus, 3 тврд, груб, строг
dux, ducis, m. војсковођа

E

educo, 1. одгојити, васпитати
effigies, -ei, f. лик, скулптура, приказа
egens, -entis сиромашан
egredior, 3., -gressus sum излазити, изаћи
eloquentia, -ae, f. речитост
emo, 3., emi, emptum куповати
epistula, -ae, f. писмо
equus, -i, m. коњ
erro, 1. лутати, грешити
error, -oris, m. погрешка, лутање
eruditio, -onis, f. образованост
eruditus, 3. образован
eventus, -us, m. догађај
exemplar, -aris, n. пример, узор
exerceo, 2., -cui, citum вежбати, бавити се (+ак.)
exercitatio, -onis, f. вежба
exercitus, -us, m. војска
exigo, 3. ēgi, actum протерати, захтевати
exitium, -ii, n. пропаст
exitus, -us, m. излазак; смрт, свршетак
exsilium, -ii, n. прогонство
exspecto,1. очекивати; желети
exterus, 3 спољни

F

fabula, -ae, f. прича
facies, -iei, f. спољашност, изглед, облик, лице, лепота
facinus, -oris, n. чин, дело; злочин, недело
facio, 3., feci, factum чинити, радити
factio, -onis, f. радња; политичка странка
fallo, 3., fefelli, (deceptum) варати
falsus, 3 лажан
fama, -ae, f. гласина
fames, -is, f. глад
familia, -ae, f. породица
familiaris, -e породични
famosus, 3 на гласу, славан
fatalis, -e кобан, судбоносан
fatum, -i, n. коб, судбина
felicitas, -atis, f. срећа
felix, -cis срећан
femina, -ae, f. жена
fera, -ae, f. звер
fere готово
ferox, -ocis храбар, дивљи, ратоборан
ferreus, 3 гвозден
ferrum, -i, n. гвожђе
festus, 3 свечан
fidelis, -e веран
fides, -ei, f. вера
filia, -ae, f. кћи
filius, -ii, m. син
fingo, 3., finxi, fictum стварати; измишљати; уредити
finis, -is, m. граница, крај
firmo, 1. утврдити, појачати
flamma, -ae, f. пламен, ватра
fleo, 2., flevi, fletum плакати
floreo, 2., -ui цвасти
flos, floris, m. цвет; накит, украс
flumen, -inis, n. река
fluo, 3., -xi, -xum тећи
fluvius, -ii, m. река
focus, -i, m. огњиште
foedus, -eris, n. савез, уговор
fortasse можда
forte случајно
fortis, -e јак, снажан
fortuna, -ae, f. судбина, срећа
forum, -i, n. трг
fossa, -ae, f. јарак
frango, 3., fregi, fractum сломити, разбити, свладати
frater, -tris, m. брат
frequens, -entis многобројан
frequentia, -ae, f. мноштво

frequento, 1. често посећивати
frigidus, 3 хладан
frons, -ntis, f. чело
fructus, -us, m. плод
frumentum, -i, n. жито, храна
fugio, 3., fugi (fugiturus) бежати
fulmen, -inis, n. гром, муња
funus, -eris, n. погреб
fur, furis, m./f. крадљивац
furor, -oris, m. бес

G

gaudium, -ii, n. радост, весеље
gelu, -us, n. лед
gemino, 1. подвостручити
genitor, -oris, m. отац
gens, gentis, f. племе, народ
genu, -us, n. колено
genus, -eris, n. род, племе, народ
gero, 3., gessi, gestum носити, bellum gerĕre ратовати
gigno, 3., genui, genitum родити
gladius, -ii, m. мач
gloria, -ae, f. слава
gradior, 3., gressus sum ићи, корачати
gradus, -us, m. корак; степен
gratus, 3 драг, мио
gravis, -e тежак, жесток, страшан
grex, gregis, m. стадо
guberno, 1. управљати
gustus, -us, m. укус

H

habeo, 2., habui, habitum имати; сматрати
habito, 1. насељавати
habitus, -us, m. држање, став, изглед; мишљење
haut не баш
heros, -ois, m. херој
hiems, hiemis, f. зима
historia, -ae, f. историја
hodie данас
homo, -inis, m. човек
honor, -oris, m. част
honoro, 1. почастити
hora, -ae, f. сат, време, доба
horrendus, 3 ужасан
horribilis, -e грозан
hortor, 1. подстицати
hortus, -i, m. врт, башта
hostis, -is, m. непријатељ
humanus, 3 људски
humus, -i, f. земља, тло

I

iaceo, 2., -ui, -iturus лежати, спавати; пасти
iacio, 3., ieci, iactum бацити
iam већ
ianua, -ae, f. врата
ignis, -is, m. ватра
ignoro, 1. не знати, не познавати
imago, -inis, f. слика, подземна сена, предоџба
imber, imbris, m. киша, пљусак
immo дакако
immortalis, -e бесмртан, супст. бесмртник, бог
impedio, 4. пречити, спречавати, задржавати
imperium, -ii, n. власт, царство
impero, 1. заповедати
impetus, -us, m. ударац, навала, напад
impugno, 1. напасти
inanis, -e празан; супст. празан простор, ваздух
incendo, 3., -di, -sum упалити, распалити
incipio, 3., -cepi, -ceptum почети
incito, 1. подстицати
incola, -ae, m. становник

incolo, 3., -colui, -cultum насељавати
industria, -ae, f. марљивост
infans, -antis, m. дете
inferus, 3 доњи
ingens, -entis голем
ingredior, 3., -gressus sum ићи, ходати
inimicus, -i, m. непријатељ
initium, -ii, n. почетак
iniuria, -ae, f. неправда
iniussu без заповеди
iniustus, 3 неправедан
inopia, -ae, f. оскудица
insidiae, -arum, f. заседа
instituo, 3., -stitui, -stitutum унети, приредити, подићи, установити
instruo, 3., -struxi, -structum уредити, припремити
insula, -ae, f. острво; градска четврт
intellego, 3., -lexi, -lectum опазити, видети, разумети
interficio, 3., -feci, -fectum убити
intermitto, 3., -misi, -missum прекидати
interrogo, 1. питати, звати на суд
intro, 1. улазити
invado, 3., -vasi, -vasum провалити у, навалити на
invidia, -ae, f. завист
iocor, 1. шалити се
ira, -ae, f. бес
irascor, 3. љутити се
iratus, 3 љут
irrito, 1. сметати
iubeo, 2., iussi, iussum заповедати
iucundus, 3. угодан, сладак
iudex, -icis, m. судија
iudicium, -ii, n. суд
iudico, 1. судити
iugo, 1. спојити, женити
iuro, 1. заклети се, зарећи се
ius, iuris, n. право
iussu по заповеди
iustitia, -ae, f. праведност
iustus, 3 праведан
iuvenis, -is, m. младић
iuventus, -utis, f. младост
iuvo, 1., iuvi, iutum (iuvaturus) (+ak.) помагати; радовати, увесељавати

L

labor, -oris, m. посао
laboro, 1. радити, мучити
lac, lactis, n. млеко
lacrima, -ae, f. суза
laetus, 3 весео, радостан
lapsus, -us, m. погрешка, посртање
latus, 3 широк
laudo, 1. хвалити
lavo, 1. прати
lectus, -i, m. кревет
legatus, -i, m. посланик
legio, -onis, f. легија
lego, 3., legi, lectum читати, скупљати
levis, -e лак
levo, 1. дићи; одморити, олакшати
lex, legis, f. закон
libenter радо
liber, -bri, m. књига
liber, -era, -erum слободан
liberi, -orum, m. деца
libertas, -atis, f. слобода
libido, -inis, f. страст, пожуда
licentia, -ae, f. слобода, самовоља
licet, 2., licuit (licitum est) допуштено је
lignum, -i, n. дрво
limen, -inis, n. праг
limes, -itis, m. граница, међа
lingua, -ae, f. језик
lis, litis, f. расправа, свађа, парница

litus, -oris, n. обала
loco, 1. сместити
locus, -i, m. место
longus, 3 дугачак, дуг
loquor, 3., locutus sum говорити
ludo, 3. -si, -sum играти се
ludus, -i, m. игра
lumen, -inis, n. светло
luna, -ae, f. месец, месечина
lupus, -i, m. вук
lux, lucis, f. светло, дан, живот

M

magis више
magister, -stri, m. учитељ
magnitudo, -inis, f. величина
malum, -i, n. зло, несрећа, невоља
mane ујутро
maneo, 2., mansi, mansum остати, чекати (транз.)
manus, -us, f. рука, гомила, чета
mare, -is, n. море
marinus, 3 морски
maritus, -i, m. супруг
mater, -tris, f. мајка
maturo, 1. пожурити
maturus, 3 зрео
medicus, -i, m. лекар
meditor, 1. размишљати, смишљати
medius, 3 средњи
membrum, -i, n. уд, део тела
memoria, -ae, f. памет, памћење
memoro, 1. спомињати, подсећати
mens, mentis, f. душа, ум, разум, мисао, срце
mereo, 2., -rui, -itum стећи, добити
meritum, -i, n. заслуга
metuo, 3, -ui бојати се, оклевати
metus, -us, m. страх
miles, -itis, m. војник
militia, -ae, f. војска
mirabilis, -e чудан
miraculum, -i, n. чудо
miror, 1. чудити се
misceo, 2., miscui, mixtum (mistum) мешати
miser, -era, -erum јадан
mitto, 3., misi, missum слати
mobilitas, -atis, f. брзина, окретност
modus, -i, m. мера, правило, начин
moenia, -ium, n. зидине
moneo, 2., -ui, -itum опомињати
mons, montis, m. планина, гора
monstro, 1. показивати
monstrum, -i, n. неман
monumentum, -i, n. споменик
morbus, -i, m. болест
morior, 3., mortuus sum умрети
mors, mortis, f. смрт
mortalis, -e смртан
mos, moris, m. обичај
motus, -us, m. покрет, мицање
moveo, 2., movi, motum мицати, кретати
mox доскора
mulier, -eris, f. жена
multitudo, -inis, f. мноштво
mundus, -i, m. свет
munus, -eris, n. рад, посао; поклон; жртва, жртвени дар
murus, -i, m. зид
mutatio, -onis, f. промена
muto, 1. мењати

N

nam наиме
narratio, -onis, f. проповедање
narro, 1. приповедати

nascor, 3., natus sum родити се
natalis, -e рођен, родни
nato, 1. пливати
natura, -ae, f. природа
naturalis, -e природан
nauta, -ae, m. морнар
navalis, -e морски
navis, -is, f. лађа
necessarius, 3 потребан
necessitas, -atis, f. потреба, нужда
neco, 1. убити
negotium, -ii, n. посао, напор
nenosco, 3., novi, notum упознати
nepos, -otis, m. унук
nescio, 4., -ii (-ivi), -itum не знати
nex, necis, f. насилна смрт, убиство
nimis превише
nitidus, 3 сјајан
nobilis, -e племенит
noceo, 2, nocui, noctum шкодити
nocte ноћу
nomen, -inis, n. име
nondum још не
nondum још
noto, 1. обележити, опажати
notus, 3 познат
nox, noctis, f. ноћ
nubes, -is, f. облак; несрећа
numerus, -i, m. број
nuntio, 1. јавити
nuntius, -ii, m. гласник
nuper недавно
nutrio, 4. хранити
nutrix, -icis, f. дојиља, дадиља

O

obliviscor, 3., oblitus sum заборавити, не марити
obscurus, 3 тајан, скривен
obtineo, 2., tinui, tentum заузимати, управљати
occido, 3., -idi, -isum убити
occupo, 1. освојити
oculus, -i, m. око
odium, -ii, n. мржња
offendo, 3., -di, -sum увредити (се)
officium, -ii, n. дужност
omnis, -e сваки, сав
opinio, -onis, f. мишљење
oppidum, -i, n. утврда, град
oppugno, 1. нападати
ops, opis, f. снага, помоћ, пл. имање, војска
optatus, 3 драг, срећан
opto, 1. желети
opus, -eris, n. дело
oratio, -onis, f. говор, проза
orator, -oris, m. говорник
orbis, -is, m. круг; orbis terrarum свет
ordo, -inis, m. ред, сталеж
origo, -inis, f. зачеће, порекло
orior, 4., ortus sum дизати се, родити се
ornamentum, -i, n. украс, накит
ornatus, -us, m. украс, накит
orno, 1. красити
os, oris, n. уста, лице, ушће
os, ossis, n. кост
otium, -ii, n. беспосличарење, слободно време

P

pagus, -i, m. село
palam јавно
palus, -udis, f. мочвара
par, paris једнак
paratus, 3 спреман
parens, -ntis, m./f. родитељ
pareo, 2., -ui покоравати се

paries, -etis, m. зид
pario, 3., peperi, partum рађати
paro, 1. спремати
pars, partis, f. део, страна
passer, -eris, m. врабац
patefacio, 3., -feci, -factum отворити, открити
pater, -tris, m. отац
patientia, -ae, f. стрпљење
patior, 3., passus sum трпети
patres conscripti сенатори
patria, -ae, f. отаџбина
pauci, -ae, -a мало, неколико
pauper, -eris сиромашан
pax, pacis, f. мир
pectus, -oris, n. срце
pecunia, -ae, f. имовина, иметак, новац
pecus, -oris, n. стока
pelagus,-i, n. море
pellis, -is, f. кожа, крзно
pello, 3., pepuli, pulsum лупати, потиснути, протерати
penetralis, -e унутрашњи; supst. penetrale, -is, n. унутрашњи простор
perdo, 3., -didi, -ditum уништити, разорити
periculum, -i, n. опасност
peritus, 3 (+gen.) искусан, вешт
permitto, 3. -misi, -missum допустити
pernicies, -ei, f. пропаст
perpetuus, 3 непрекидан, сталан
pertineo, 2., -tinui тицати се
perturbo, 1. побунити
pes, pedis, m. нога
petitio, -onis, f. тражење
peto, 3., -ivi (ii), -itum тражити
pietas, -atis, f. побожност
pius, 3 побожан
placeo, 2., -ui, -itum свидети се
plebs, plebis, f. пук, народ
plenus, 3 пун
plerique, 3 већина, мноштво
poena, -ae, f. казна
poëta, -ae, m. песник
polliceor, 2., -citus sum обећавати
pono, 3., posui, positum ставити, подићи
pons, pontis, m. мост
pontus, -i, m. море
popularis, -e народни, пучки
populus, -i, m. народ
porta, -ae, f. врата
porto, 1. носити
portus, -us, m. лука
posco, 3., poposci (postulatum) тражити, истраживати
possideo, 2., -sedi, -sessum поседовати
postea после
posteri, -orum, m. потомци
posterus, 3 следећи
postulo, 1. захтевати
potentia, -ae, f. моћ
potestas, -atis, f. моћ, власт
poto, 1. пити (често и много)
praebeo, 2., -ui, -itum пружити
praeclarus, 3 предиван
praedium, -ii, n. плен
praemium, -ii, n. награда, одликовање
praesidium, -ii, n. заштита, одбрана; стража
pravus, 3 крив, изопачен
precor, 1. молити (се)
premo, 3., pressi, pressum притискати, мучити
pretiosus, 3 скупоцен
pretium, -ii, n. цена
primum прво, најпре
privatus, 3. појединачни, лишен
proelium, -ii, n. битка, бој
proficiscor, 3., -fectus sum путовати, поћи
progenies, -ei, f. потомство

prohibeo, 2. -ui, -itum спречавати, бранити
proles, -is, f. нараштај, потомак
provideo, 2., -vidi, -visum предвиђати; побринути се за нешто
provincia, -ae, f. покрајина
prudens, -ntis мудар
publicus, 3 јаван
pudor, -oris, m. стид
puella, -ae, f. девојка
puer, -eri, m. дечак
pugna, -ae, f. битка
pugno, 1. борити се
pulcher, -chra, -chrum леп
punio, 4. кажњавати
puppis, -is, f. лађа
purus, 3 чист, бистар

Q

quaero, 3., -sivi, -situm тражити, питати
queo, 4. -ivi (-ii), itum моћи (+inf.)
queror, 3., questus sum (+ak./+de. +abl.) туговати; тужити се на
quies, -etis, f. мир, починак
quiesco, 3., quievi, quietum починути

R

radix, -icis, f. корен; подножје
rapidus, 3 брз
rapina, -ae, f. отимачина, пљачка
rapio, 3., rapui, raptum отимати
rarus, 3 редак
ratio, -onis, f. рачун, попис; разум, мишљење
recens, -entis млад, нов
recingo, 3., -cinxi, -cinctum опасати, распасати
regalis, -e краљевски
regina, -ae, f. краљица
regio, -onis, f. крај, подручје
regno, 1. краљевати
regnum, -i, n. краљевство
rego, 3., rexi, rectum управљати
regula, -ae, f. правило
relinquo, 3., -liqui, -lictum оставити
reliquiae, -arum, f. остатак
reliquus, 3 остали, преостали
remotus, 3 удаљен
reor, 2., ratus sum мислити, држати, ценити
repello, 3., repuli (repppuli), repulsum одбити
repeto, 3., petivi (petii), petitum вратити се, поново освојити, обновити
requies, -etis, f. мир, одмор, починак
res, rei, f. ствар; res publica држава
rescindo, 3. -scidi, -scissum срушити
respondeo, 2., -spondi, -sponsum одговарати
reus, -i, m. оптуженик, кривац
rex, regis, m. краљ
rideo, 2., risi, risum смејати се, ругати се
ripa, -ae, f. обала
rogo, 1. питати, замолити
rogus, -i, m. ломача
rumor, -oris, m. шум, жамор, глас, гласина
rursus назад, опет
rus, ruris, n. село
rusticus, 3 сеоски, сељачки; супст. сељак

S

sacer, -cra, -crum свет
sacro, 1. посветити
saeculum, -i, n. век, столеће
saepe често
saevio, 4. беснети
saluber, -bris, -bre здрав
salus, -utis, f. здравље, спас
salvus, 3 спашен, здрав, читав

sanctus, 3 свет, частан
sanguis, -inis, m. крв
sanus, 3 здрав
sapiens, -entis паметан, мудар
sapientia, -ae, f. мудрост
satis довољно
saxum -i, n. стен, камен
scelus, -eris, n. злочин
scientia, -ae, f. знање
scio, 4. знати
scribo, 3., scripsi, scriptum писати
scriptor, -oris, m. писац
seco, 1., secui, sectum сећи, делити
sedeo, 2., sedi, sessum седети
sedes, -is, f. седиште, столица; боравиште, место
seditio, -onis, f. побуна, устанак, раздор
semen, -inis, n. семе; род
semper увек
senatus, -us, m. сенат
senectus, -utis, f. старост
sententia, -ae, f. мишљење
sentio, 4. осећати
separo, 1. раставити
sepelio, 4., -pelivi (-pelii), -pultum покопати
sepulcrum, -i, n. гроб
sequor, 3., -cutus sum следити
serius, 3 озбиљан
sermo, -onis, f. разговор; говор; језик
sero касно
sero, 3. sevi, satum посејати, садити
servio, 4. робовати
servo, 1. чувати
significo, 1. дати знак, наговестити
signum, -i, n. знак
silentium, -ii, n. тишина
sileo, 2., -ui ћутати
silva, -ae, f. шума
simulacrum, -i, n. кип, скулптура
sino, 3., sivi, situm допустити
sinus, -us, m. набор, залив
sol, solis, m. Сунце
sollemnis, -e свечан
sollicitus, 3. забринут, бојажљив, немиран
solum, -i, n. тло
solvo, 3., solvi, solutum решити, избавити, отворити
somnus, -i, m. сан
sono, 1., -ui, -itum звечати, сиктати
soror, -oris, f. сестра
sors, sortis, f. жреб, коцка, судбина
spatium, -ii, n. простор, место
spectaculum, -i, n. призор
spero, 1. очекивати, надати се
spes, -ei, f. нада
statim одмах
statua, -ae, f. кип, скулптура
status, -us, m. стајање, положај, стање
stella, -ae, f. звезда
sterno, 3., stravi, stratum прострети
stimulo, 1. подстакнути
sto, 1., steti, (statum), staturus стајати, стати
subito изненада
sumo, 3., sumpsi, sumptum узети, присвојити
superbus, 3 охол
superus, 3 горњи
supplicium, -ii, n. понизна молба; смртна казна; мучење, жртва
sustineo, 2., tinui, tentum зауставити, подупирати

T

taceo, 2., -ui, -itum ћутати
tango, 3., tetigi, tactum дотакнути
tectum, -i, n. кров
tego, 3., texi, tectum покрити
tellus, -uris, n. земља, тло
telum, -i, n. стрелица

tempestas, -atis, f. олуја
templum, -i, n. храм
tempto, 1. покушати, искушати
tempus, -oris, n. време
tendo,3., tetendi, tentum (tensum) напињати, пружати
teneo, 2., tenui, tentum држати, имати
terra, -ae, f. земља
testamentum, -i, n. опорука
testis, -is, m. сведок
timeo, 2., -ui бојати се
timidus, 3 плашљив
timor, -oris, m. страх
titulus, -i, m. натпис, наслов
tollo, 3., sustuli, sublatum дизати, дићи, истакнути, узвисити
torus, -i, m. постеља
totus, 3 сав, читав
trado, 3., -didi, -ditum приповедати, предати
traho, 3., traxi, tractum вући
tranquillus, 3 миран
tremo, 3., -ui трести се, дрхтати
tremor, -oris, m. дрхтање, страх
trepido, 1. дрхтати
tristis, -e тужан, несретан
tristitia, -ae, f. жалост, туга
tumulus, -i, m. брежуљак
tunica, -ae, f. туника
turba, -ae, f. гомила
turbo, 1. узбуркати

U

ultio, -onis, f. освета, казна
umbra, -ae, f. сена, хлад; пл. подземни свет
umerus, -i, m. раме
unda, -ae, f. талас, вода
universus, 3 сав
urbs, urbis, f. град
uro, 3., usi, ustum жећи, палити; мучити
utilis, -e користан
utilitas, -atis, f. корист
utor, 3., usus sum (+abl.) користити се
uxor, -oris, f. жена, супруга

V

vacuo, 1. испразнити
vacuus, 3 празан
vagor, 1. лутати
valeo, 2., -ui, -iturus бити јак, бити здрав
vallis, -is, f. долина
vanus, 3 празан, шупаљ, испразан
varius, 3 различит
vates, -is, m. i f. пророк, врач
vehemens, -ntis жесток, ватрен, одлучан
veho, 3., vexi, vectum возити
velo, 1. покрити
velox, ocis хитар
vendo, 3., -didi, -ditum продавати , продати
venio, 4., veni, ventum долазити, доћи
ventus, -i, m. ветар
ver, veris, n. пролеће
verbum, -i, n. реч
vereor, 2., -itus sum бојати се, поштовати
veritas, -atis, f. истина
versus, -us, m. ред; врста; стих
verto, 3., -ti, -sum окретати
verus, 3 истинит
vesper, -eri, m. вече
vestigium, -ii, n. траг
vestimentum, -i, n. одећа
vestio, 4. одевати се
vestis, -is, f. одело, хаљина
vestitus, -us, m. одело
veto, 1., -tui, -titum забранити
vetustas, -atis, f. старина

vexo, 1. опустошити
via, -ae, f. цеста, пут, улица
vibro, 1. махатиі, трести, витлати
vicinus, 3 суседни, близак
vicinus, -i, m. сусед
victor, -oris, m. победник
victoria, -ae, f.победа
victus, -us, m. храна
vicus, -i, m. село
video, 2., vidi, visum видети
vigeo, 2, -ui јачати
vigilia, -ae, f. бдење, будност; у пл. ноћне страже
villa, -ae, f. кућа
vinco, 3., vici, victum победити
vinculum, -i, n. уже, конопац; у пл. окови, тамница
vinum, -i, n. вино
vir, viri, m. мушкарац, муж
virgo, -inis, f. девојка
virilis, -e мужеван, мушки
virtus, -utis, f. храброст, одважност
virus, -i, n. отров
viso, 3., visi, visum посетити
visus, -us, m. виђење, поглед
vita, -ae, f. живот
vito, 1. клонити се, избегавати
vivo, 3., vixi, victurus живети
vivus, 3 жив
vix једва
voco, 1. звати
volo, 1. летети
volumen, -inis, n. завој; књига, спис
voluntas, -atis, f. воља, жеља, мишљење
votum, -i, n. жеља; завет
voveo, 2., vovi, votum заветовати, обећати; желети
vox, vocis, f. глас, израз
vulgus,-i, n. пук, светина
vulnus, -eris, n. рана
vultus, -us, m. лице, поглед

8.2.1. Попис осталих речи чије значење треба знати

Именице (чешће изнимке)

- **bos, caro, iter, nix, senex, vis, Iuppiter, domus**

Придеви

- **facilis, difficilis, similis, dissimilis, humilis, gracilis**
- **bonus, malus, parvus, magnus, multus**
- **novus, vetus**
- **iuvenis, senex**
- **extremus, proximus**

Заменице

- **ego, tu, nos, vos**
- **sui**
- **suus**
- **meus, tuus, noster, vester**
- **hic, iste, ille, ipse, is, idem**
- **qui**
- **quis**
- **nemo, nihil**
- **aliqui**
- **aliquis**

Заменички придеви

- **unus, solus, totus, ullus, uter, neuter, alter, nullus, uterque, alius**

Корелативне заменице, придеви и заменички прилози

- qualis, talis
- quantus, tantus
- quot, tot
- ubi, ibi, hîc
- unde, undique, inde, hinc
- quo, eo, huc
- qua, ea, hac
- quando, nunc, tum, tunc, olim
- quam, tam
- ut, quomodo, ita, sic

Бројеви

- od **unus** do **centum, mille**
- od **primus** do **decimus**

Предлози са акузативом

- ad, adversus, ante, apud, circa, contra, extra, inter, ob, per, post, prope, supra, trans

Предлози са аблативом

- a/ab, cum, de, e/ex, sine

Предлози са акузативом и аблативом

- in, sub, super

Предлози с генитивом

- causa, gratia

Глаголи

- audeo, fido, gaudeo, soleo
- sum i složenice (absum, adsum, desum, possum, prosum)
- fero i složenice (affero, aufero, confero, praefero, refero)
- volo, nolo, malo
- eo i složenice (abeo, adeo, exeo, intereo, pereo)
- fio
- coepi, memini, odi, inquam

Упитне честице

- -ne, num, utrum-an, nonne

Везници

- et, -que, ac, atque, nec, neque
- aut, vel, sive
- sed, autem, tamen
- ergo, igitur, itaque
- ut, ubi, postquam, priusquam, antequam, dum, donec, cum
- quia, quoniam, quando, quod, cum
- ut, ne, neve, quo
- ut, ut non, quin
- si, nisi
- etsi, quamquam, cum, licet, quamvis, ut
- ut, sicut, quasi

8.3. Попис аутора и текстова који могу бити испитивани у делу разумевања текста

Разумевање текста испитује се на два текста од којих је један прозни, а други у стиху. Притом је увек један од та два текста приступницима непознат, а други познат.

Непознатим се сматра онај текст којег приступници нису читали у склопу обавезног плана и програма, али су им аутори текста познати (в. 8.3.1.).

Познатим се сматра онај текст из одабраних одломака неког дела које су приступници читали у склопу наставе (в. 8.3.2.).

8.3.1. Попис аутора чији се текстови могу користити у делу испита с непознатим текстом

1. Gaius Iulius Caesar
2. Gaius Sallustius Crispus
3. Marcus Tullius Cicero
4. Publius Ovidius Naso
5. Publius Vergilius Maro
6. Gaius Valerius Catullus
7. Quintus Horatius Flaccus
8. Titus Livius
9. Marcus Valerius Martialis
10. Decimus Iunius Iuvenalis
11. Gaius Petronius Arbiter
12. Titus Maccius Plautus
13. Cornelius Tacitus

8.3.2. Попис одломака дела аутора који долазе у обзир у делу испита с познатим текстом:

ПРОЗА

1. GAIUS IULIUS CAESAR:
   De bello Gallico I, 1-8 (Галија у Цезарово време) VI, 11-13, 16-18, 21-22 (обичаји Гала и Германа)
2. MARCUS TULLIUS CICERO:
   In Catilinam I, 1, 2, 3, 12, 13, 16
3. TITUS LIVIUS:
   Ab Urbe condita XXII, 44, 46, 47, 49
   (Други пунски рат)
4. GAIUS PETRONIUS ARBITER:
   Cena Trimalchionis 29, 34, 71 (опис куће, славља и опорука)
5. GAIUS SALLUSTIUS CRISPUS:
   Bellum Catilinae 5
   Bellum Iugurthinum 5

ПОЕЗИЈА

1. PUBLIUS VERGILIUS MARO:
   Aeneis I, 1-33 (invokacija), I, 613-632 (Eneja i Didona), II, 1-28 (Eneja priča o propasti Troje), II, 40-56 (Laokoontovo upozorenje), II, 199-227 (Laokoontova smrt), II, 268-297
   (Enejin proročanski san)
2. PUBLIUS OVIDIUS NASO:
   Metamorphoseon libri I, 89-150 (razdoblja svijeta), VIII, 183-235 (Dedal i Ikar),
   Tristia I,3 (posljednja noć u Rimu) IV,10 1-26 (pjesnikov životopis)
3. GAIUS VALERIUS CATULLUS:
   Carmina: 2 (vrapčić), 3 (vrapčićeva smrt), 5 (vivamus, mea Lesbia, atque amemus), 8 (miser Catulle, desinas ineptire), 51 (ille mi par esse deo videtur),

70 (nulli se dicit mulier mea nubere malle), 72 (dicebas quondam solum te nosse Catullum),
85 (odi et amo)

4. QUINTUS HORATIUS FLACCUS:
Carmina: I,14 (o navis), I,37 (nunc est bibendum), III,9 (donec gratus eram tibi), III,30 (exegi monumentum)
Saturae: I,9 (ibam forte via sacra)

5. TITUS MACCIUS PLAUTUS:
Aulularia 1-27 (prolog)

8.4. Попис одабраних изрека и пословица

Овај прилог садржи оне изреке и пословице за које се од приступника очекује да их зна и које могу бити питане на државној матури. Ако се ради о изрекама које су цитати неког аутора прописаног програмом, од приступника се, осим разумевања значења и употребе, очекује да их препозна као цитате и зна ко је њихов аутор.

1. A limine.
2. A priori.
3. Ab initio.
4. Ab ovo usque ad mala.
5. Ab ovo.
6. Ad acta.
7. Ad bestias.
8. Ad hoc.
9. Ad Kalendas Graecas.
10. Ad litteram.
11. Ad metalla.
12. Ad personam.
13. Ad rem.
14. Addenda et corrigenda.
15. Age, quod agis.
16. Alea iacta est.
17. Alma mater.
18. Aquila non capit muscas.
19. Arti musices.
20. Audaces fortuna iuvat.
21. Audiatur et altera pars.
22. Aurora Musis amica.
23. Ave, Caesar (imperator), morituri te salutant.
24. Bis dat, qui cito dat.
25. Bona fide.
26. Carpe diem.
27. Casus belli.
28. Ceterum censeo Carthaginem esse delendam.
29. Circulus vitiosus.
30. Condicio sine qua non.
31. Contra bonos mores.
32. Coram publico.
33. Corpus delicti.
34. Cui bono?
35. Cum grano salis.
36. De facto.
37. De gustibus non disputandum est.
38. De iure.
39. Deus ex machina.
40. Dignum laude virum Musa vetat mori.
41. Divide et impera.
42. Dulce et decorum est pro patria mori.
43. Duobus litigantibus, tertius gaudet.
44. Eo ipso.
45. Errare humanum est.
46. Etiam tu, mi fili!

47. Ex abrupto.
48. Ex aequo et bono.
49. Ex lege.
50. Ex officio.
51. Exegi monumentum aere perennius.
52. Exempli gratia.
53. Expressis verbis.
54. Fama volat, scripta manent.
55. Festina lente.
56. Fiat iustitia, pereat mundus.
57. Graecia capta ferum victorem cepit et artes intulit agresti Latio.
58. Hannibal ad portas.
59. Hic et nunc.
60. Hic Rhodus, hic salta.
61. Hoc loco.
62. Hoc sensu.
63. Hodie mihi, cras tibi.
64. Homo novus.
65. Honores mutant mores.
66. Honoris causa.
67. Horribile visu.
68. In absentia.
69. In continuo.
70. In dubio pro reo.
71. In flagranti.
72. In margine.
73. In medias res.
74. In memoriam.
75. In praesentia.
76. In silvam ligna ferre.
77. In spe.
78. Incidit in Scyllam, qui vult vitare Charybdim.
79. Iniuriam qui facturus est, iam fecit.
80. Inter nos.
81. Inter partes.
82. Inter vivos.
83. Ipse dixit.
84. Ipso facto.
85. Ipso iure.
86. Labor omnia vincit.
87. Laconica brevitas.
88. Lapsus calami.
89. Lapsus linguae.
90. Laudator temporis acti.
91. Lege artis.
92. Licentia poëtica.
93. Lupus in fabula.
94. Mala fide.
95. Manu propria.
96. Manus manum lavat.
97. Margaritas ante porcos.
98. Mel in ore, fel in corde.
99. Mens sana in corpore sano.
100. Modus vivendi.
101. Mortis causa.
102. Mutatis mutandis.
103. Naturalia non sunt turpia.
104. Ne quid nimis.
105. Nec Hercules contra duos.
106. Nihil agenti dies longus est.
107. Nihil obstat.

108. Noli turbare (tangere) circulos meos.
109. Nomina sunt odiosa.
110. Non bene pro toto libertas venditur auro.
111. Non omnis moriar.
112. Non plus ultra.
113. Non quis, sed quid.
114. Non sequitur.
115. Nosce te ipsum.
116. Nulla dies sine linea.
117. Nulla regula sine exceptione.
118. O tempora, o mores!
119. Obliti privatorum publica curate.
120. Omne vivum ex ovo.
121. Omnia preclara rara.
122. Pacta sunt servanda.
123. Panem et circenses.
124. Parce tempori.
125. Pars pro toto.
126. Per acclamationem.
127. Per aspera ad astra.
128. Periculum in mora.
129. Persona (non) grata.
130. Piscem natare doces.
131. Pleno titulo.
132. Pollice presso.
133. Pollice verso.
134. Post festum.
135. Post nubila Phoebus.
136. Primus inter pares.
137. Principiis obsta.
138. Pro domo sua.
139. Pro et contra.
140. Pro forma.
141. Quid pro quo.
142. Qui tacet, consentire videtur.
143. Quidquid id est, timeo Danaos et dona ferentes.
144. Quod licet Iovi, non licet bovi.
145. Quod nocet, saepe docet.
146. Quorum (praesentia sufficit).
147. Quot linguas calles, tot homines vales.
148. Quousque tandem?
149. Relata refero.
150. Rem tene, verba sequentur.
151. Repetitio est mater studiorum.
152. Res nullius.
153. Res, non verba.
154. Ridendo dicere verum.
155. Sapienti sat.
156. Saxa loquuntur.
157. Sero venientibus ossa.
158. Si duo faciunt idem, non est idem.
159. Si tacuisses, philosophus mansisses.
160. Sine ira et studio.
161. Sit tibi terra levis.
162. Sit venia verbo.
163. Status (In statu) quo ante.
164. Stricto sensu.
165. Sua sponte.
166. Sub iudice.
167. Sub poena.
168. Sub rosa.
169. Sui generis.

170. Sui iuris.
171. Suum cuique.
172. Tabula rasa.
173. Tacite.
174. Tertium non datur.
175. Testis unus, testis nullus.
176. Ubi tu Gaius, ego Gaia.
177. Urbi et orbi.
178. Ut desint vires, tamen est laudanda voluntas.
179. Vade mecum.
180. Varietas delectat.
181. Venia docendi/legendi.
182. Vice versa.
183. Vis maior.
184. Volens, nolens.
185. Votum separatum.
186. Vulpes pilum mutat, non mores.

8.5. Попис одабраних изрека

Овај попис садржи све скраћенице које могу бити питане на испиту из Латинског језика на државној матури.

А. ЛИЧНА ИМЕНА

1. A. – Aulus
2. App. – Appius
3. C. – Gaius
4. Cn. – Gnaeus
5. D. – Decimus
6. L. – Lucius
7. M. – Marcus
8. P. – Publius
9. Q. – Quintus
10. S. ili Sex. – Sextus
11. T. – Titus
12. Ti. ili Tib. – Tiberius

В. ОСТАЛЕ СКРАЋЕНИЦЕ

1. a.a. – ad acta
2. add. – addenda
3. A. D. – anno Domini
4. a. m. – ante meridiem
5. aed. – aedilis
6. anon. – anonymus
7. app. – appendix
8. c. ili cap. – caput
9. cca. – circa
10. corr. – corrigenda
11. cos. – consul
12. dr.sc. – doctor scientiae
13. ed. – editor
14. e.g. – exempli gratia
15. etc. – et cetera
16. ex l. ili ex lib. – ex libris
17. f. – filius
18. ib. ili ibid. – ibidem
19. id. – idem
20. Id. – Idus
21. i.e. – id est
22. imp. – imperator
23. K. ili Kal. – Kalendae

24. l. ili lib. – liber
25. l.c. ili loc.cit. – loco citato
26. l.s. – locus sigilli
27. leg. – legatus
28. m.p. – manu propria
29. mr.sc. – magister scientiae
30. n. – nota
31. N.B. – nota bene
32. Non. – Nonae
33. non seq. – non sequitur
34. op.c. ili op.cit. – opus citatum
35. p. – pagina
36. p. m. – post meridiem
37. pont.max. – pontifex maximus
38. pr. – praetor
39. praef. – praefectus
40. proc. – proconsul
41. p.t. – pleno titulo
42. s. – senatus
43. sc. – scilicet
44. S.P.Q.R. – senatus populusque Romanus
45. tit. – titulus
46. tr.pl. – tribunus plebis
47. v. – vide
48. vol. – volumen
49. vs. – versus
50. v.v. – vice versa

8.6. Попис одабраних стилских фигура

Овај попис садржи све стилске фигуре које могу биит питане на испиту у дефиницији, али у препознавању и стилској анализи текста у делу питања из књижевности и/или у уводном делу општих питања.

1. Антитеза
2. Хипербола
3. Еуфемизам
4. Степеновање или градација
5. Литота
6. Алитерација
7. Асонанца
8. Анафора
9. Епифора
10. Симплоха
11. Асиндет
12. Полисиндет
13. Реторско питање
14. Метафора
15. Метонимија
16. Хендиадуоин
17. Хијазам
18. Хипербатон
19. Синегдоха
20. Антономазија

Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja

LAT visa 2012 srp.indd 36 13.4.2012 13:33:02